francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 1

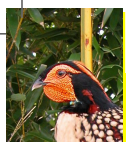

IN DE KEUKEN VAN .... FRANCY HERMANS

IN DE KEUKEN VAN ..... FRANCY HERMANS UIT RIEMST BELGIË

Deze keer werd een bezoek gebracht aan dhr. Francy Hermans in Riemst, liefhebber van tragopanen (zie internet op http://www.tragopan.be). Mogelijk interessant voor de lezers van Vogelvreugd. Het bleek echter niet zomaar een bezoek te zijn aan iemand met een passie voor tragopanen. Neen, Francy Hermans blijkt een pionier te zijn geworden op het gebied van kunstmatige inseminatie (KI) bij niet gedomesticeerde vogels, met name bij galli- en gruiformes. Hij heeft in dit verband goede contacten uitgebouwd in het Midden Oosten en in Azië, het oorsprongsgebied van de tragopanen.

Een discussie dus over tragopanen, over KI, maar ook over buitenlandse avonturen en pogingen om twee zeldzame tragopan soorten helpen te broeden in de landen van oorsprong. Momenteel is Francy Hermans voor een gedeelte van zijn tijd betrokken bij het "Wisbroek Breeding Center", in Stramproy, Nederland, waar men zich o.a. toelegt op de vermeerdering van kraanvogels, lepelaars, ibissen, flamingo's en aanverwante vogels (zie internet: http://www.wisbroekbreedingcenter.com). Over het Wisbroek fok centrum meer een andere keer.

Tragopanen

Tragopanen zijn galliformes ofwel hoenderachtige vogels, die in de vrije natuur voorkomen in ruige bergachtige gebieden van de Himalaya (Noord Pakistan, Noordwest en Noordoost India, Myanmar, China, Nepal, Bhutan, Sikkim, enz…) op hoogten van 1000 tot 3000 meter. Tragopanen zijn de afgelopen 125 jaar vanuit Azië naar het Westen (Amerika en Europa) uitgezonden geworden als volière vogel. De ervaring in liefhebbers milieu leert dat deze bijzondere vogels geen enkele moeite hebben met ons Nederlandse klimaat. De haan en hen laten zich fenotypisch onderscheiden door een erg verschillend verenpak. De hanen hebben een schitterend rood, oranje ofwel geel gekleurd verenkleed met witte stippen en typische fluweelachtige en spectaculair getekende lellen aan de kop die ze opzetten wanneer ze tijdens de balts in extase geraken. De hennen daarentegen zijn bruin tot grijs met witte stippen en minder fraai getekend.

Tragopanen spenderen het merendeel van hun tijd in bomen en voeden zich in de natuur met allerlei planten en zachte knoppen, maar ook met insecten. Het genus "Tragopan" laat zich onderscheiden in vijf verschillende soorten (T. melanocephalus, T. satyra, T. blyhti, T. temmincki en T. caboti), waarvan 3 soorten (T. satyra, T. temmincki, T. caboti) in het Westen in beschermd milieu vertegenwoordigd zijn. Van de twee andere soorten, de Western tragopan (T.melanocephalus) en de Blyth's tragopan (T. blythi) worden alleen laatstgenoemde in kleine aantallen nog in gevangenschap gehouden.

Het begin

Zo'n dertig jaren geleden begon Francy met het houden van allerlei uitheemse fazantachtigen die hij in behoorlijke aantallen wist te fokken. Zijn specialisatie richtte zich echter op de fok van tragopanen omdat deze schitterende vogels gemakkelijk in ons klimaat te onderhouden zijn, maar zich minder gemakkelijk voorplanten dan andere niet-gedomesticeerde fazanten.

Het moeder materiaal werd vanaf 1980 van toenmalige bekende tragopanfokkers op het Noord Amerikaanse continent en vanuit Japan via België ingevoerd. Op deze manier werden destijds 4 verschillende soorten tragopanen (T. satyra, T. temmincki, T. blythi en T. caboti) ingevoerd. Destijds was het mogelijk en vrij eenvoudig om deze vogels met alle noodzakelijke documenten te verplaatsen van het ene continent naar het andere.

Medio de tachtiger jaren werden Satyr en Temminck's tragopanen via België ingevoerd en gefokt. Vervolgens, tegen het einde der tachtiger jaren werden Cabot's en Blyth's tragopanen ingevoerd, maar hier verliep de fok niet van een leien dakje.

Van de twee eerstgenoemde soorten werden in die periode (1985-2005) behoorlijk wat nakomelingen langs natuurlijke weg in de Benelux landen gefokt en groot

Beneden: Cabot tragopan haan

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 2

gebracht. Met de twee laatstgenoemden was echter het tegenovergestelde het geval. In tegenstelling tot de Satyr en Temminck's tragopan was het medio tachtiger jaren onmogelijk om langs natuurlijke weg een behoorlijk aantal jongen te fokken, omdat er praktisch geen bevruchte eieren gelegd werden, omdat vele moederdieren snel ten ondergingen aan infectieuze ziekten, ofwel omdat vele embryo's prenataal afstierven.

Zoeken naar de oorzaak was de ultieme opdracht. Uiteindelijk kwam Francy tot de conclusie dat de fout gezocht moest worden in de kwaliteit van de moederdieren. Veel te ver doorgevoerde inteelt; ofwel te kleinschalige invoer van voldoende onverwant moeder materiaal uit Azië, ofwel geen aangepast genetisch management van de bestaande gevangenschap populatie, te weinig genetische variatie waardoor uiteindelijk de genetische kwaliteit van de fokdieren te beperkt was om gezonde genetisch nakomelingen op te leveren. De misleidende factor in dit hele gebeuren bij tragopanen was dat alle beschikbare tragopanen (Satyr, Temminck's, Cabot's en Blyth's) een gezonde indruk gaven, en dat de problemen zich voornamelijk situeerden op het vlak van de fertiliteit, de immuniteit en het uitkomstpercentage van de kuikens. Deze eigenschappen kan je als liefhebber fokker bij aanschaf van de dieren niet zien. Het is pas op latere leeftijd, wanneer de dieren geslachtsrijp zijn, dat de ware aap uit de mouwen komt.

Fertilitieit
Zoals reeds eerder gesteld was het in de periode van 1985-2005 perfect mogelijk om van de Satyr en Temminck's tragopanen bevruchte eieren te rapen, maar van de Cabot's en Blyth's tragopanen was dat niet het geval, hoewel alle vier soorten erg nauw aan elkaar verwant zijn en zich gelijkaardig gedroegen en eieren produceerden. Bij Satyr en Temminck's tragopan was de bevruchting langs natuurlijke weg meer dan 75%, terwijl daarentegen de bevruchting van de eieren van Cabot's en Blyth's tragopan minder was dan 25%.

Immuniteit
Vele Cabot's en Blyth's tragopanen, afkomstig van moederdieren die Francy uit de VS ofwel Canada ingevoerd had, gingen ten ondergegaan aan aspergillosis (een schimmelziekte, veroorzaakt door Aspergillus fumigatus). De ervaring leerde dat van deze Noord-Amerikaanse dieren praktisch geen enkele vogel ouder werd dan 6 tot 7 jaren, terwijl daarentegen de normale levensverwachting van een tragopan

Van boven naar beneden: Cabot haan paradeert voor de volières; Francy Hermans bij een van de tamme hennen die voor KI gebruikt wordt; microscoop voor spermaonderzoek; twee vaten met vloeibare stikstof voor opslag van diepgevroren rietjes tragopanensperma

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 3

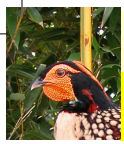

toch rond de 15 tot 20 jaren is.

Hoge pre-natale sterfte;
Het uikomstpercentage van de eieren van Satyr en Temminck's tragopan lag in die periode (1985-2005) hoog. Menig liefhebber kon deze soorten langs natuurlijke weg fokken, terwijl van de Cabot's en Blyth's tragopanen praktisch geen nakomelingen geboren werden. Menigeen had onbevruchte eieren, en zij die wisten bevruchte eieren te rapen, verloren meer dan 50% van de kuikens in het ei tijdens de kunstmatige ofwel natuurlijke broed.

Als liefhebber/fokker elk broedseizoen opnieuw geconfronteerd worden met zulke frappante tegenstellingen bij de fok van tragopanen, is frustrerend. Menig liefhebber heeft er om die reden de brui aan gegeven. Francy Hermans heeft dit echter niet gedaan en is op zoek gegaan naar de oplossing van het probleem.

Kunstmatige Inseminatie (KI)
Door toepassing van KI kon het aantal bevruchte eieren bij Cabot's en Blyth's tragopan drastisch omhoog gedreven worden. Bij deze techniek worden de zaadcelletjes bij de volwassen haan langs de weg van een coöperatieve massage afgenomen en vervolgens op kunstmatige wijze in de eileider van de volwassen hen tijdens het broedseizoen aangebracht. KI is een perfect middel om een soort met fertiliteit problemen, in grote aantallen te vermeerderen, tenminste als diegene die verantwoordelijk is voor KI, vertrouwd is met de toepassing van deze voorplantingsmethode bij deze niet-gedomesticeerde vogels.

Begin negentiger jaren werd de techniek van KI bij tragopanen door Francy uitgewerkt. Het bevruchtingspercentage van de eieren van Cabot's en Blyth's tragopan was hoger dan 90%, wat een ongekend succes was. Het sterftepercentage van de embryo's en kuikens in de eieren bleef echter hoog, en was onomkeerbaar, uitgaande van eieren gelegd door toenmalige Amerikaanse hennen en uitgaande van zaadcellen van de toenmalige beschikbare Amerikaanse hanen.

Aanvoer van nieuw materiaal uit Azië
De oplossing van het fertiliteit probleem bij Cabot's en Blyth's tragopan was meer dan een kwestie van enkel en alleen maar KI. De hoge pre-natale afsterfte van de kuikens kon alleen maar teruggeschroefd worden door nieuw en gezond materiaal aan te voeren afkomstig uit de landen van oorsprong (China/India).

Zowel Cabot's, Blyth's als Western tragopan zijn sinds eind zeventiger jaren opgenomen op de bijlage I van CITES, wat wil zeggen dat enkel en alleen F2 ofwel vogels die reeks meerdere generaties in gevangenschap geboren en opgefokt zijn het land van oorsprong mogen verlaten. Uitvoer van wildvang, zowel eieren als nakomelingen tijdens de eerste generatie geboren ofwel gelegd afkomstig van wildvang vogels mag het land van oorsprong niet uit. Aanvoer van nieuw materiaal is dus enkel mogelijk afkomstig van erkende fokkers ofwel instituten bevoegd voor het behoud van de soort in het land van oorsprong.

Cabot's tragopan in de Normal University of Beijing, China;
Cabot's tragopan is endemisch voor China (Guilin - Zuidoost, China). Wetenschappers van het department Biologie van de Normal University in Beijing, China hebben sinds de begin jaren negentig veld onderzoek gedaan naar deze soort in het wild en hebben eieren, kuikens en moederdieren vanuit het wild naar de Normal University van Beijing, China verplaatst om met deze soort te broeden. Wetenschappers verbonden aan deze universiteit hebben de fazanterie van dhr Francy Hermans in België bezocht teneinde de techniek van KI te leren, en op korte termijn vele jonge Cabot's tragopanen in China te fokken, met de bedoeling deze te bestuderen en wederom uit te zetten in hun natuurlijk milieu.

V.l.n.r. Display van hanen van respectievelijk Westelijke Tragopan, Cabot tragopan en Temminck Tragopan (foto's Francy Hermans'

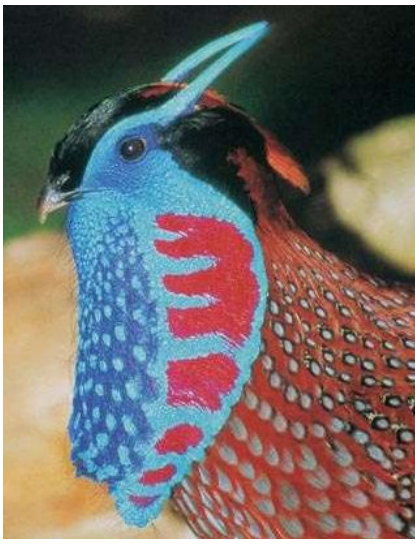

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 4

Volgens deze Chinese onderzoekers leven tegenwoordig slechts 2000 exemplaren in het wild, en is het van belang dat Cabot's tragopanen in het wild beschermd worden, en in beschermd milieu vermeerderd worden. Nieuw materiaal (ongeveer 15 vogels) werd door deze Chinese onderzoekers eind negentiger jaren/begin tweeduizend naar het Westen (VS en VK) doorgezonden om de ingefokte populatie Cabot's tragopanen in het Westen nieuw leven in te blazen.

Blyth's tragopan in Kohima Zoo, Nagaland, India;
Eind zeventiger jaren werd in Kohima Zoo, Nagaland, India in gevangenschap een populatie van deze met uitsterven bedreigde fazantesoort opgebouwd uitgaande van in het wild gevangen exemplaren. Blyth's tragopanen werden sinds die tijd in Kohima op natuurlijke wijze gefokt, maar er gingen meer vogels verloren aan infectieuze ziekten (vooral NCD) dan geboren werden, waardoor begin 2000 de totale populatie in Kohima verdwenen was. Twee paren Blyth's tragopanen werden begin jaren tachtig naar Engelsen doorgezonden teneinde de fok van deze vogels in India te verbeteren en het project te ondersteunen. Van deze twee paren werden de resterende vogels (1 haan en 2 jongen) in 1985 naar een tragopanfokker in Canada doorgezonden die in een mum van tijd 50 jongen wist te fokken door middel van KI. Drie jonge paren heeft dhr. Francy Hermans vanuit Canada in 1988 ingevoerd en het huidige "ingefokte" materiaal aan Blyth's tragopan in zijn bestand is allemaal afkomstig van deze moederdieren. Uitzicht op aanvoer van nieuw Blyth's tragopan materiaal is niet erg hoopvol omdat de bronpopulatie in India ten onder is gegaan, en omdat de Nagas nooit de verhoopte ondersteuning vanuit het Westen ontvangen hebben. Nooit werd iemand getraind op het vlak van KI, ofwel opgeleid in de kweek van tragopanen in de VK ofwel in de VS. Nooit werd er enige financiële ondersteuning vanuit het Westen gezonden om de mensen in Oost India en deze unieke en prachtige tragopan van verdere teloorgang te vrijwaren. Van deze soort zouden er nog zo'n 5000-10000 vogels in de vrije wildbaan overleven.

Western tragopan in Sarahan, Himachal Pradesh, India;
Western tragopanen worden sinds het begin der negentiger jaren in Sarahan, Himachal Pradesh, India in gevangenschap gehouden. De fok met deze soort komt echter niet van de grond omdat geen gespecialiseerde mensen zich bezig houden met de vermeerdering van deze vogels. Alle vogels in Sarahan zijn eigendom van de Regering van Himachal Pradesh, India. Tijdens de voorbije 20 jaren werden niet meer dan 10 jonge vogels gebo-

Van boven naar beneden kopstudies van: Temminck tragopan (HB), Satyr tragopan (HB); Blyth tragopan (Hermans); Westelijke tragopan (Hermans)

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 5

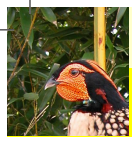

ren. Francy Hermans, en enkele Indische fazanten liefhebbers en dierenartsen, bevoegd voor het runnen van dit project hebben voostellen gedaan aan de bevoegde overheid in Himachal (Forestry Departement) en in India (Central Zoo Authority), maar afwachten is de boodschap. De huidige beleidsmensen in Shimla, HP, India geloven nog steeds rotsvast in natuurlijke voorplanting, alhoewel KI bewezen heeft de oplossing op korte termijn te zijn. Goed om te weten is dat een Indische dierenarts, bevoegd voor de medische begeleiding van dit unieke natuurbehoud project door Francy en vrienden in België tijdens het broedseizoen 2007 onderwezen werd in de techniek van KI. Van deze soort zouden er nog zo'n 5000 exemplaren in wild overleven. Het merendeel van deze vogels leeft in de Himalaya in Himachal, en daarom dat de "wereld" gedwongen is om met de Regering van Himachal samen te werken. Tijd brengt raad, maar tijd is kostbaar, en eenmaal uitgestorven is voor eeuwig en altijd verloren !

KI; in's en out's !

Kunstmatige inseminatie is het op kunstmatige wijze opvangen van het sperma van de haan en vervolgens op kunstmatige wijze inbrengen van het sperma in de eileider van de hen. Deze techniek wordt al lange tijd toegepast bij het fokken van kalkoenen. De kalkoenhaan is jarenlang gefokt op een snelle groei en zwaar eindgewicht. Het gevolg hiervan was dat de hanen uiteindelijk te zwaar werden om nog goed hun werk als haan te kunnen doen. Hiertoe is kunstmatige inseminatie ontwikkeld in de intensieve kalkoenenhouderij.

Over KI in de vogelhouderij is veel discussie. Tegenstanders vinden het geen natuurlijke manier om een soort in stand te houden. Voorstanders zien in KI de mogelijkheid om moeilijk of niet te fokken soorten door middel van KI weer nakomelingen te laten krijgen. KI is geen doel op zich. Voor de voorstanders is het een middel om soorten in stand te kunnen houden en een populatie op te kunnen bouwen.

KI met verse zaadcellen; Bij KI wordt door middel van manipulatie, massage van de stuit van de haan, deze in extase gebracht waarbij het komt tot zaadlozing. Dit zaad, ongeveer de hoeveelheid van een druppel water, wordt opgevangen in een kunststof glaasje. Vervolgens wordt er verdunner aan toegevoegd, zodat het zaad circa vier uur levensvatbaar en levenskrachtig blijft. Het heeft uiteraard nogal wat onderzoek gevergd om te komen tot een goede verdunner die past bij het sperma van een tragopan. Francy is veel dank aan de mensen van de Animal Science Group (ASG), WUR, Lelystad, Nederland voor hun onmisbare hulp hierbij.

KI met diepgevroren en ontdooide zaadcellen; Sinds twee jaren is Francy Hermans er ook in geslaagd om het sperma diep te vriezen en op te slaan in containers met vloeibare stikstof. Doordat sperma ingevroren kan worden blijft het in principe onbeperkt houdbaar. Inmiddels heeft Francy van zijn Cabot's, Temminck's, Satyr en Blyth's tragopanen sperma ingevroren. Voordeel van het invriezen van sperma is dat het al gebruikt kan worden wanneer de hennen (te) vroeg in

Beneden: "binnenplaats met aangesloten circa 60 volières; rechts haan Cabot tragopan Foto's Henk Branje

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 6

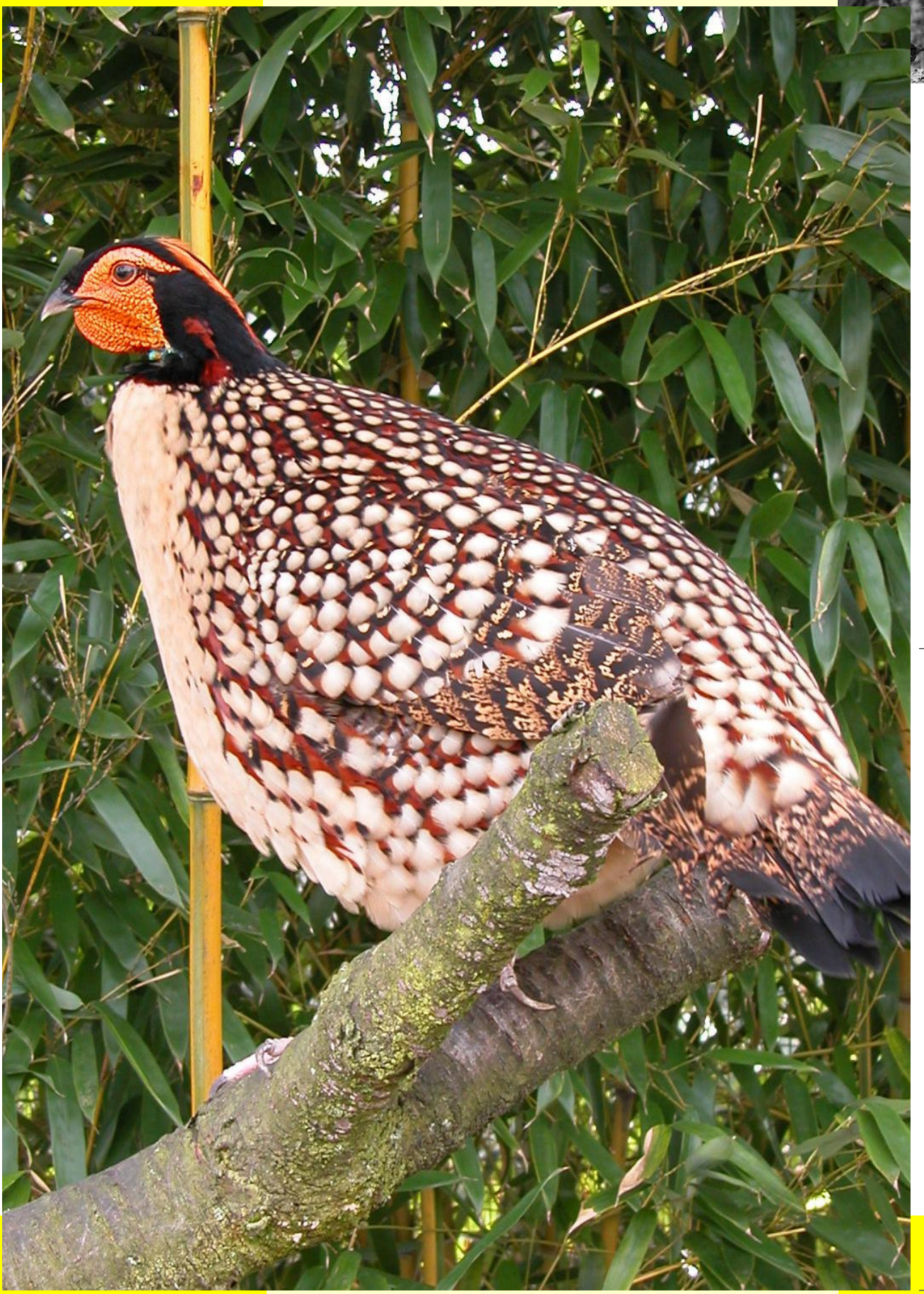

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 7

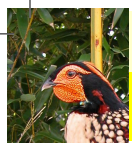

het voorjaar al eieren gaan leggen terwijl de hanen op dat moment nog niet zo ver zijn. Voorts is het zo dat invriescellen niet kunnen afsterven, en op een later tijdstip (bv. 20 jaren later) kunnen ingezet worden en de genetische verscheidenheid van de soort conserveren. De invriesmethode voor tragopanen- en kraanvogel sperma werd tijdens de voorbije twee broedseizoen door medewerkers van de Animal Science Group, Lelystad, Nederland uitgewerkt.
Per week wordt twee keer sperma gevangen bij de hanen; deze sperma-afname is een kwestie van seconden, eerder dan van minuten! Francy kan, wanneer hij zijn hand op de rug van een haan legt, voelen of de haan wel of niet tot spermaleverantie in staat is. Een- of tweemaal per week wordt het sperma ingebracht bij de hennen. Dat gebeurt 's avonds wanneer de hennen op stok zitten. Ze worden dan voorzichtig 'van de stok geplukt' en geïnsemineerd, een werkje van nog geen halve minuut. De cloaca wordt lichtjes geopend zodat de uitmonding van de eileider te zien is. (Wanneer hennen aan de leg zijn is deze goed zichtbaar). In deze eileider wordt het sperma ingebracht. Vervolgens wordt de vogel weer terug geplaatst. De bevruchting bedraagt vandaag de dag meer dan 95%. De hennen leggen telkens een 'ritje' van drie of vier eieren. Belangrijk is, uiteraard, dat je beschikt over rustige vogels die niet te stressgevoelig zijn. Niet iedere haan of hen zijn dus geschikt.

Wanneer het sperma is gevangen wordt onder de microscoop bekeken hoe het gesteld is met de hoeveelheid spermacellen en de kwaliteit en levensvatbaarheid er van. Hanen met een slechte kwaliteit sperma kunnen het beste uitgesloten worden van verdere fokkerij. Door op deze manier te werken krijg je uiteindelijk een goede kwaliteit sperma van gezonde hanen die op hun beurt gezonde, levenskrachtige kuikens opleveren.

KI bij een kanarie?
Francy is er rotsvast van overtuigd dat KI bij alle vogelsoorten mogelijk is. Uiteraard niet bij het formaat van een kolibri. Maar bij een kanarie zou het bijvoorbeeld heel goed moeten lukken. Inmiddels wordt er ook bij postduiven met verse zaad- en diepvriescellen gewerkt.

Kraagtrappen
Door zijn goede ervaringen met het KI bij tragopanen, kraanvogels, roofvogels, enz…werd zijn naam langzaam bekend bij anderen. Zo kwam hij zo'n vijftien jaar geleden in aanraking met het onderzoekers op het Arabisch schiereiland, bevoegd voor de vermeerdering van de Houbara ofwel de Kraagtrap (Chlamydotis undulata). Houbara is de favoriete prooivogel van de valk in Arabië. Daarbij wordt, met behulp van valken, gejaagd op kraagtrappen, kleine gruiformes vogels, die voorkomen in de woestijnen van onder andere Noord Afrika, Saoedie Arabië en Pakistan. Deze prooivogel behoort tot de familie van de Otidae (trappen). Deze familie van middelgrote tot grote vogels komt voor in steppen en woestijnen in de Oude Wereld. Het zijn doorgaans goed gecamoufleerde vogels die snel kunnen lopen en, ofschoon ze dit niet vaak doen, goed kunnen vliegen.

Vroeger werd er door de Arabieren gejaagd met kameel en valk en werden deze vogels slechts extensief

Beneden: haan Temminck tragopan Foto Henk Branje

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 8

bejaagd; dat gaf slechts een geringe aanslag op het vogelbestand in het wild. Met de opkomst van de olie-industrie in het Midden Oosten kwam het geld, de ongebreidelde welvaart. Valken, Houbaras en alles daarom heen zijn voor deze Arabische mensen een passie, die van vader op zoon werd overgedragen. Het verschil met "vroeger en nu" is dat de Houbara nu door de gestegen welvaart in dit deel van de wereld, intensief bejaagd wordt en zelfs uitgeroeid dreigt te raken in sommige gebieden van zijn natuurlijk milieu.

Toen de rijke Arabieren in de gaten kregen dat overdreven jacht met valken dramatische gevolgen had voor het overleven van de Houbara in het wild, werden er speciale fokcentra gebouwd (National Avian Research Center in Abu Dhabi, VAE, en het National Wildlife Research Center, Taif, KSA), natuurgebieden afgebakend, enz …waar deze vogels een kans op overleven hadden en gevrijwaard werden van uitsterven. Er werden enorme volières gebouwd, maar geen kuikens geboren.
Volgens Francy was het perfect mogelijk om met behulp van KI tot resultaten te komen. Kraagtrappen zijn echter van nature te wild en te stressgevoelig om KI een kans van slagen te geven. Er werd besloten om in het wild eieren te verzamelen en de hier uit geboren kuikens in gevangenschap uit te broeden. De jongen werden vervolgens met de hand grootgebracht door de mens en werden zodoende op de mens ingeprent. Het voordeel van deze opfok methode is dat de jonge vogels de mens niet meer als vijand maar als een sociale partner zien op latere leeftijd. Zij verliezen hun wild en neurotisch gedrag en zijn meer geschikt voor KI. Een nieuwe generatie dieren kan langs de weg van KI gefokt worden, die dan op zijn beurt nieuwe kansen biedt aan de soort in gevangenschap.

Deze eenzijdig op de mens ingeprente vogels zijn vanzelfsprekend niet erg geschikt om in de vrije natuur losgelaten te worden, maar zijn wel dusdanig rustig en vertrouwd met de mens dat er goed KI kan gedaan worden. De volgende generatie jonge dieren kan vervolgens op zijn eigen soort ingeprent worden en kan natuurlijk overleving gedrag aangeleerd worden. Deze vogels kunnen vervolgens, onder begeleiding, losgelaten worden in de vrije natuur. Dit hele proces van het door middel van KI opbouwen van een gevangenschaps populatie vogels

Kraagtrap *foto Vijaij Cavale*

heeft meer dan tien jaar geduurd en heel veel geld gekost. Daarom dat kan gesteld worden dat de Houbara misschien wel de duurste vogel ter wereld is.

Momenteel worden er in de Emiraten en in Saoedie Arabië met behulp van KI jaarlijks duizenden kraagtrappen gefokt. Daarnaast is men echter daar toch ook tot de conclusie gekomen dat de dieren voor de natuur behouden moeten blijven en heeft men grote reservaten gemaakt om de vogels ook in de natuur de kans te geven het hoofd boven water te houden. Vogels worden hierbij door biologen gevolgd met behulp van zendertjes en wordt er allerlei biologisch onderzoek verricht. Het voortbestaan van deze soort is hierdoor zo goed als gewaarborgd.

Spermatogenesis en temperatuur;
In de leefgebieden waar tragopanen van nature (Himalaya) voorkomen, China, India, Pakistan, Nepal enzovoort kan men de daglengte en de seizoenen (temperatuur) vergelijken met die in de Benelux landen. In het voorjaar gaan de dagen lengen en komen de vogels in broedconditie. Wil je tragopanen in een goede conditie krijgen, dan moet de daglengte minimaal 16 uur

lbe: jonge tragopan, rbe Francy Hermans met een van zijn fokhennen *Foto's Henk Branje*

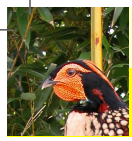

bedragen. De optimale temperatuur bedraagt 10-20 graden Celsius. Uit zijn jarenlange KI ervaring had Francy Hermans namelijk geleerd dat de omgevings temperatuur niet onder de 5 graden Celsius mag komen en niet boven de 25 graden, willen de hanen geschikt sperma produceren. Dit is een belangrijk gegeven omdat het mede kan verklaren waarom er in bepaalde jaren zo slecht gefokt wordt met tragopanen.

Opfok
De eieren van de hennen worden geraapt en in broedmachines (Grumbach) uitgebroed en verder samen opgefokt in grotere kooien. Op de bodem ligt geen gaas, maar kunstgras omdat de vogels anders vaak kromme tenen krijgen. Naarmate de kuikens ouder worden wordt de temperatuur verder omlaag gebracht en er minder dieren in de kooien gehouden. Uiteindelijk gaan ze, wanneer het weer gunstig is, met z'n vieren in een grote volière gehuisvest.

De vogels
In Riemst heeft Francy zo'n zestig volières gebouwd voor de tragopanen. Een overzicht van deze volières kan bekeken worden op internet: http://tragopan.fotopic.net

De volières zijn acht tot tien meter diep en ongeveer twee meter breed. Het nachthok meet twee bij twee meter. In elke volière is er één oudervogel, hen of haan gehuisvest ofwel zijn er jonge vogels in gehuisvest (telkens drie of vier per volière). Een dik pak gras bedekt de bodem en verder staan er in elke volière een aantal struiken, bijvoorbeeld de niet-giftige cotoneaster. Tussen de volières is een afscheiding aangebracht van ongeveer zestig centimeter hoog, zodat de vogels over voldoende privacy kunnen beschikken.

In het nachthok staat een voerautomaat (muisdicht) waarin geperste korrel wordt verstrekt. De korrel bevat geen toevoegmiddelen. Water wordt verstrekt in een plastic voorraadbak die, in de winter, van onder licht verwarmd kan worden zodat het water vorstvrij blijft. De vogels overnachten in het nachthok omdat daar hoge zitstokken zijn aangebracht. Tragopanen zijn harde vogels die verder weinig extra zorg behoeven. Ze zijn rustig en niet vernielzuchtig.

Naast de tragopanen heeft Francy tevens nog een collectie pauwfazantjes, waaronder de witkop Palawan en de Maleise pauwfazant. Deze vogels zijn wederom van diverse fokkers in de VS en Europa afkomstig en vertegenwoordigen goed onverwante lijnen.

Besluit
Dat het werken met KI bij vogels een goede manier is voor soortenbehoud blijkt uit de ervaringen in de Verenigde Staten waar men er in geslaagd is om het bestand van ongeveer 50 nog in het wild levende trompetkraanvogels (Grus americana) te doen groeien tot 400 - 500 stuks. De combinatie van KI en het door als kraanvogels verklede verzorgers opfokken van de jongen en gericht gereed maken voor weer vrij laten in de vrije natuur lag aan de basis van het succes aldaar.
Volgens Francy zou dit ook zonder meer mogelijk moeten zijn met de Blyth tragopanen en de Westelijke tragopanen. Nepotisme, politiek gekissebis en jaloezie zouden een pas opzij moeten doen in het belang van het voortbestaan van beide tragopan soorten. De tijd zal leren of het verstand zal zegevieren.

Aan Francy Hermans, een bevlogen vogelliefhebber zal het in ieder geval niet gelegen hebben.

Enkele interessante website adressen over tragopanen ;

Tragopan Pheasantry op http://www.tragopan.be
Tragopan fotopages op http://tragopan.fotopages.com
Tragopan fotopics op http://tragopan.fotopic.net

Via deze linken kan de lezer in persoonlijk contact treden met Dhr. Francy Hermans in België.

Henk Branje

francy hermans, tragopanen.qxd 8-12-2008 20:20 Pagina 10

Satyr tragopan *H.Branje*